

Jak a čím krmit – Výživa a krmení koní

Většina lidí se snad může domnívat, že kůň žere jenom trávu, seno a oves. Travniny (ať již čerstvé nebo suché) a jejich semena skutečně tvoří původní a nejpřirozenější potravu koní - vždyť nedozírné stepi a pastviny byly pravou domovinou těchto zvířat

Podmínky, v jakých koně žijí dnes, jsou však značně odlišné. Domestikaci si člověk koně podrobil, chová své pomocníky v umělém prostředí, v uzavřených stájích. Připravil je nejen o volný pohyb, ale také o možnost vyhledávat si potravu. Vzal tak na sebe roli „živitele svých živitelů“. Protože člověk potřeboval koně zdatné (a pokud možno i pěkné), musel zjistit a zajistit, co je pro jejich výživu nezbytné: odborně řečeno, jde o **živiny energetické** (sacharidy, lipidy), o **stavební živiny** (bílkoviny, minerální látky, voda) a o **biologicky účinné látky** (vitaminy).

Základní složkou každé krmné dávky jsou tzv. **objemná statková krmiva** - mohou být čerstvá (zelená píce, okopaniny, mrkev, krmná řepa a krmná cukrovka) nebo suchá i sušená (sláma, seno). Čím je pro člověka chleba, tím se koni stalo seno. Není ovšem seno jako **seno**: rozlišuje se podle místa a doby sklizně, způsobu sušení a uskladnění, ale především podle rostlin, ze kterých sestává. Jinak chutná seno z lučních trav a jinak „koňské“ (z kyselých trav sklizených na podmáčených loukách) nebo vojtěžkové, vojtěžkotravní a jetelotravní nebo vičencové... Do krmné dávky se doplňkově zařazuje i v létě, kdy se zkrmuje čerstvá **zelená píce** - její druh je opět závislý na zastoupení jednotlivých rostlin. Pro vysoký obsah minerálních látek se do krmných dávek zařazují i **plevy** (ovesné, pšeničné) a **krmná sláma** (ječná, ovesná, bobová, vikvová, hrachová, peluškovaná, případně čočková). Koně velmi rádi chroupají též **krmné okopaniny** (např. mrkev a řepu) - jsou šťavnatá a pro zdraví velmi cenná.

Vysoce hodnotná jsou i tzv. **jaderná krmiva statková**. Patří mezi ně **oves a ječmen, žito, kukuřice, proso, lněné semínko** a některé **luskoviny** (bob, hrách, fazole, sója). Pravou pochoutkou pro koně je oves. Je výživný, lehce stravitelný, obsahuje specifické látky, které povzbuzují živý temperament, u klisen podporují tvorbu mléka. Pokud nemáme ovsa dostatek, lze koním předkládat tzv. melasové krmivo (složené z krmné mouky, ovsa, otrub, melasy, minerální směsi a úsušků píce - tolik krmiv se musí smíchat, aby se samotný oves nahradil!). Chceme-li, aby měli koně na jaře jemnou a lesklou srst a celkově lepší kondici, přidáme do krmné dávky **lněné semínko** - považené v kašovitě formě.

Koně s velkou chutí žerou také **průmyslově připravovaná jaderná krmiva**. Jde většinou o zbytky z potravinářského průmyslu - **cukrovarské řízky** a **melasu** (tmavohnědá tekutina obsahující vyšší procento cukrů), **pšeničné a žitné otruby** a sladový květ (olámané kořínky a klíčky sušeného ječného sladu). Krmnou dávku vhodně zpestřují i **sušené bramborové vločky** a **lněné pokrutiny** - jsou vhodnou dietetickou složkou, která zvyšuje stravitelnost.

Přestože kůň je typický býložravec, obohacujeme jeho „jídelníček“ také krmivy **živočišného původu**: nejpřirozenější a nejznámější je **mléko**. Dospělým koním se předkládá sušené, nejčastěji zamíchané do jaderných krmiv. Vyčerpaným koním se do krmných dávek přidávají **masokostní** a **krevní moučky**, bohaté zdroje bílkovin. Zvláště namáhaným nebo rostoucím koním se dodává ještě jiný, mnohem chutnější zdroj bílkovin - do krmné dávky se jim míchají čerstvá slepičí **vejce** a **tvoroh**. V zimním období dodáváme zejména chovným klisnám **rybí tuk**.

Pečlivý chovatel nezapomene ani na přísady **minerálních krmiv**, jako je **pícní vápno, plavená křída, krmný vápenec, krmná sůl** (podává se jako liz do žlabu v celých kusech) nebo speciálně vyráběné **minerální směsi**. Nedostatek minerálních látek si kůň nahrazuje, kde se dá: olizuje omítku, okusuje žlaby...

Moderní průmyslová výroba zajišťuje celou škálu uměle připravených krmiv. Tak se dnes pro koně vyrábějí **granulované krmné směsi**.

Snad bychom neměli opomenout ani pamlsky za dobře vykonanou práci. Důležitější než výživná hodnota je jejich psychologický účinek, napomáhající ve srozumění koně s člověkem při práci či výcviku. Volíme proto takové pamlsky, které má kůň opravdu rád: **cukr, mrkev, jablko**, starší posolený **chléb**.

Výčet jednotlivých druhů krmiv je tedy velmi pestrý - samozřejmě, že do krmné dávky zařazujeme podle potřeby a možností jenom některé, kombinací je celá řada. Co však musí kůň ke každému krmení dostat, je **voda**. Kůň vypije 20-50 litrů denně, tj. 5% své živé hmotnosti! Voda musí být proto vždy k dispozici. Její spotřeba závisí na věku, roční době, teplotě, pracovním využitím (po vyčerpaní je žízeň velká) a složení krmné dávky (při zkrmování suché potraviny, např. sena, je spotřeba

vody větší). Koním musíme poskytnout zdravotně nezávadnou, čistou pramenitou vodu o teplotě 10-12 0C (studená může způsobit křečovou koliku, u březí klisny potrat). Ve stáji, kde nejsou automatické napáječky, by se měla voda ve vědrech třikrát denně měnit - vstřebává totiž z ovzduší amoniak, a tím se kazí. Ačkoli koně pijí během krmení a především po něm, napájíme je částečně již před podáním krmiva. Zajistí se tak dostatečná tvorba slin, zvýší se chuť.

Přestože koně spotřebují za den i 30 kg potravy, patří k střídmým konzumentům - potravu přijímají po menších dávkách. Proto je důležité, aby chovatel krmil třikrát denně a na každé krmení ponechal koním asi 2 hodiny času (nejkratší krmení je ráno a v poledne, nejdelší večer - podle staré chovatelské zásady „Co zkrmíš ráno, vyvezeš na hnojiště, co večer, jde do zádi koně“).